Zespół Szkół Muzycznych im. Oskara Kolberga w Radomiu

PROGRAM NAUCZANIA

dla

SZKOŁY MUZYCZNEJ II STOPNIA

SZEŚCIOLETNI CYKL NAUCZANIA

PRZEDMIOT GŁÓWNY – TUBA

Podstawa prawna:

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 lipca 2023 roku (Dz. U. 2023 r. poz. 1754) w sprawie podstaw programowych kształcenia zawodach szkolnictwa artystycznego.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 maja 2023 roku (Dz. U. 2023 r. poz. 1012) w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych.

I. Treści nauczania

1. Podstawowa wiedza w zakresie historii instrumentu, budowy instrumentu i jego części, obsługi oraz konserwacji.
2. Podstawy prawidłowego aparatu gry (prawidłowa postawa, ułożenie rąk, właściwy sposób wydobycia dźwięku).
3. Wybrane elementy techniki gry.
4. Podstawy interpretacji utworu zgodnej z zapisem, budową formalną i elementami stylu.
5. Zasady notacji właściwej dla danego instrumentu oraz techniki czytania a vista łatwych utworów.
6. Przygotowanie do samodzielnej pracy nad łatwym utworem w zakresie poprawnego odczytania tekstu nutowego, ćwiczenia i korygowania błędów.
7. Przygotowanie do praktyki estradowej, z uwzględnieniem podstawowych elementów obycia estradowego, m.in. w zakresie technik opanowania pamięciowego utworu oraz koncentracji i pokonywania tremy.
8. Podstawowe formy muzykowania zespołowego.
9. Literatura muzyczna dla danego instrumentu, dobrana przez nauczyciela w zależności od możliwości ucznia i z uwzględnieniem jego preferencji.
10. Program na zakończenie etapu edukacyjnego.

II. Cele nauczania

1. Rozwijanie zainteresowania ucznia muzyką.
2. Rozbudzanie zamiłowania do muzyki.
3. Rozwijanie uzdolnień muzycznych ucznia w sposób dostosowany do jego wieku i predyspozycji.
4. Rozwijanie umiejętności gry na tubie.
5. Rozwijanie umiejętności technicznych i interpretacyjnych.
6. Nauczanie zasad notacji w stopniu umożliwiającym samodzielne wykonanie zapisu nutowego.
7. Przygotowanie do samodzielnego opracowywania utworów.
8. Wdrożenie do systematycznego i świadomego ćwiczenia.
9. Rozwijanie naturalnej potrzeby ekspresji twórczej ucznia i kształcenie wyobraźni artystycznej.
10. Rozwijanie umiejętności muzykowania zespołowego.
11. Przygotowanie ucznia do publicznych występów estradowych, zachęcanie do aktywnego uczestnictwa w życiu muzycznym.
12. Zapoznanie ucznia z rozszerzoną wiedzą o muzyce.
13. Kształtowanie wrażliwości estetycznej i poczucia piękna.
14. Przygotowanie absolwentów do dalszego kształcenia na Akademiach i Uniwersytetach Muzycznych.

III. Osiągnięcia uczniów

<u>Tuba</u>

1. Znajomość podstawowych wiadomości z historii instrumentu i umiejętność nazywania poszczególnych części tuby oraz podstaw jej konserwacji i czyszczenia. Znajomość zasad higieny w zakresie gry na instrumencie. Dbałość o instrument, a w szczególności o ustnik. Umiejętność rozkładania, składania i samodzielnego strojenia instrumentu.
2. Opanowanie prawidłowej postawy, właściwego trzymania tuby, ułożenia rąk, ze szczególnym uwzględnieniem wyrabiania biegłości prawej ręki. Umiejętność prawidłowego zadęcia oraz swobodnego posługiwania się aparatem oddechowym, z uwzględnieniem znaczenia artykulacyjnego języka, warg i mięśni twarzy. Umiejętność posługiwania się pochodem tonów naturalnych.
3. Opanowanie podstaw techniki gry, z uwzględnieniem umiejętności doboru ustnika, wibracji warg, gry dźwięków długo wytrzymywanych, przedęć szeregu alikwotów w poszczególnych pozycjach, stopniowego opanowania gry w poszczególnych rejestrach oraz opanowania umiejętności korekty intonacji.
4. Umiejętność frazowania i operowania podstawowymi sposobami artykulacji. Zgodna z zapisem realizacja metrorytmiki, agogiki i dynamiki. Interpretowanie utworu zgodne z jego budową formalną.

5. Znajomość notacji oraz umiejętność samodzielnego i bezbłędnego odczytania tekstu nutowego. Umiejętność prawidłowego grania a vista łatwych utworów w wolnym tempie, z uwzględnieniem precyzji rytmicznej.
6. Umiejętność samodzielnego opracowania łatwego utworu pod względem techniczno-wykonawczym (palcowanie, oddechy, frazowanie, dynamika, interpretacja). Umiejętność samodzielnej pracy nad utworem. Umiejętność świadomego ćwiczenia i korekty własnych błędów.
7. Umiejętność koncentrowania się i pokonywania tremy podczas wykonywania utworu. Posługiwanie się różnymi formami zapamiętywania. Przyswojenie podstawowych elementów obycia estradowego. Umiejętność dokonywania właściwej samooceny wykonania utworu.
8. Umiejętność gry pod kierunkiem nauczyciela w prostych formach muzykowania zespołowego (np. unisono, zespoły kameralne instrumentów dętych blaszanych, gra z akompaniamentem).
9. Opanowanie literatury na tubę w następującym zakresie: etiudy o zróżnicowanej problematyce technicznej, łatwe utwory na tubę solo i z akompaniamentem, utwory kameralne (duety).
10. Poprawne wykonanie dwóch etiud o zróżnicowanej problematyce technicznej, jednego utworu solowego z akompaniamentem z pamięci, jednego duetu.

IV. Materiał nauczania

Klasa pierwsza

1. Gamy i pasaże

Gamy, pasaże majorowe do 2 znaków przykluczowych, w obrębie jednej oktawy, całymi nutami, półnutami i ćwierćnutami, *legato, staccato (tenuto), mezzoforte*, w tempie umiarkowanym; gamy majorowe w pochodach tercjowych – z pamięci.

2. Szkoły i etiudy

V.Hoza – Szkoła na tubę, Supraphon;
J.Pniak – Szkoła na tubę, A.M. Łódź;
H.F.Clarke – Elementary Method for Eb and Bbb tuba, Mills Music;
A.Lebedev – Szkoła gry na tubie cz 1 i 2, Muzyka Moskwa;
J.B.Arban – Complete Method for Tuba,Encore;
B.Uetz – Elementar Schule fur Tuba B, Stagmann;

3. Utwory solowe

G.Hekselblatt – First Solos for Tuba Player, G.Shirmer
utwory ze szkół na tubę

Minimum wymagań programowych

- gamy i pasaże majorowe do 2 znaków przykluczowych w kluczu basowym, w obrębie jednej oktawy, w tempie umiarkowanie wolnym, w prostych rodzajach metrum i układach rytmicznych- całymi nutami, półnutami i ćwierćnutami;
- 15 etiud- ćwiczeń o różnych problemach technicznych;
- 4 drobne utwory /w tym 2 z fortepianem/;
- 2 duety;
- artykulacja non legato;
- dynamika mezzo forte;

Program egzaminu

Na przesłuchaniu semestralnym uczeń zobowiązany jest wykonać:

- -gamę durową –tak jak w materiale nauczania;
- -dwa ćwiczenia /etiudy/ o zróżnicowanej problematyce technicznej;
- utwór solowy;

Zarówno gamy jak i utwór wykonywane są z pamięci.

Przesłuchanie techniczne (II semestr):
etiuda i gama tak jak w materiale nauczania;

Na egzaminie przejściowym :

- gamę z pasażami;
- dwa utwory o zróżnicowanym charakterze /jeden z pamięci/.

Uwaga: Egzamin w klasie pierwszej nie jest obowiązkowy. Uczestnictwo w przesłuchaniach jest zalecane w celu zapoznania. Oceny w pierwszej klasie wystawia nauczyciel przedmiotu głównego.

ocena celująca

1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.
4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocenę bardzo dobrą może otrzymać uczeń za:
1. Przestrzeganie prawidłowej postawy gry.
2. Dbałość o prawidłowy aparat gry (oddech, usta), co jest gwarancją dalszego rozwoju.
3. Zagrany tekst bezbłędnie: melodycznie i rytmicznie.
4. Zrealizowany program całoroczny.
5. Systematyczna praca w domu i systematyczne uczęszczanie na zajęcia.

ocena dobra
1. Drobne błędy w tekście.
2. Brak precyzji rytmicznej (wahanie tempa).
3. Niesystematyczna praca domowa.

ocena dostateczna
1. Błędy w tekście
2. Problemy z utrzymaniem tempa, błędy rytmiczne.
3. Słabe opanowanie materiału z całego roku.
4. Drobne błędy w aparacie gry.
5. Długi czas realizacji programu.
6. Praca nie zawsze systematyczna.

ocena dopuszczająca
1. Liczne błędy w tekście, gra nierytmiczna.
2. Brak kondycji, kiksy, słaba intonacja.
3. Błędy w aparacie gry, brak skali.

ocena niedostateczna
1. Nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.
2. Brak pracy domowej, program niezrealizowany.
3. Nie rokuje nadziei na dalszą naukę.

Klasa druga

1. Gamy i pasaże

Gamy, pasaże majorowe do 2 znaków przykluczowych, w obrębie jednej oktawy, całymi nutami, półnutami i ćwierćnutami, *legato, non legato, mezzoforte*, w tempie umiarkowanym; gamy majorowe w pochodach tercjowych – z pamięci.

2. Szkoły i etiudy

V.Hoza – Szkoła na tubę, Supraphon;
J.Pniak – Szkoła na tubę, A.M. Łódź;
H.F.Clarke – Elementary Method for Eb and Bbb tuba, Mills Music;
A.Lebedev – Szkoła gry na tubie cz 1 i 2, Muzyka Moskwa;
J.B.Arban – Complete Method for Tuba,Encore;
B.Uetz – Elementar Schule fur Tuba B, Stagmann;

3. Utwory solowe

G.Hekselblatt – First Solos for Tuba Player, G.Shirmer
utwory ze szkół na tubę

4. Utwory kameralne

duety ze szkół na tubę

Minimum wymagań programowych

- gamy i pasaże majorowe i minorowe do 2 znaków przykluczowych w kluczu basowym, w obrębie jednej oktawy, w tempie umiarkowanie wolnym, w prostych rodzajach metrum i układach rytmicznych;
- 15 etiud- ćwiczeń o różnych problemach technicznych;
- 4 drobne utwory /w tym 2 z fortepianem/;
- 2 duety;
- artykulacja non legato;
- dynamika mezzo forte;

Program egzaminu

Na przesłuchaniu semestralnym uczeń zobowiązany jest wykonać:

- -gamę durową lub mollową –tak jak w materiale nauczania;
- -dwa ćwiczenia /etiudy/ o zróżnicowanej problematyce technicznej;
- utwór solowy;

Zarówno gamy jak i utwór wykonywane są z pamięci.

Przesłuchanie techniczne (II semestr):
2 etiudy i gama tak jak w materiale nauczania; gama losowana

Na egzaminie przejściowym :

- gamę z pasażami;
- dwa utwory o zróżnicowanym charakterze /jeden z pamięci/.

ocena celująca

1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.
4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra

1. Bezbłędne odczytanie tekstu.

2. Precyzja rytmiczna, utrzymanie tempa właściwego.
3. Bezbłędne opanowanie pamięciowe.
4. Przestrzeganie zróżnicowań dynamicznych.
5. Krótki czas realizacji programu.
6. Opanowanie skali instrumentu uzależnionej od możliwości technicznych ucznia.

ocena dobra

1. Drobne błędy w tekście, potknięcia pamięciowe.
2. Lekkie błędy w aparacie gry.
3. Nie zawsze systematyczna praca.

ocena dostateczna

1. Intonacje niedokładne, kiksy.
2. Granie siłowe, dźwięk niełady, powierzchowny.
3. Słabe opanowanie pamięciowe.
4. Tekst z błędami.
5. Długi czas realizacji programu.
6. Kłopoty ze skalą.

ocena dopuszczająca

1. Aparat gry nieprawidłowy.
2. Brak właściwego tempa, gra nierytmiczna.
3. Odczytanie tekstu z błędami.
4. Brak zróżnicowania dynamicznego.
5. Gra chaotyczna, kiksy, brak wrażliwości na dźwięk.
6. Mały stopień trudności utworu.

ocena niedostateczna

Wszystkie uwagi jak przy ocenie dopuszczającej; ponadto:
- praca niesystematyczna, brak zainteresowania instrumentem
- brak postępów w nauce
- nie rokuje nadziei na dalszą naukę.

Klasa trzecia

1. Gamy i pasaże

Gamy, pasaże majorowe do trzech znaków przykluczowych, w obrębie jednej oktawy, całymi nutami, półnutami i ćwierćnutami, *legato, non legato, mezzoforte*, w tempie umiarkowanym; gamy majorowe w pochodach tercjowych – z pamięci,

2. Szkoły i etiudy

V.Hoza – Szkoła na tubę, Supraphon;
J.Pniak – Szkoła na tubę, A.M. Łódź;
S.Vasiliev – 24 melodious etudes for tuba, R.King;
D.Uber – Concert Etudes for tuba, R.King;
W.Wltschek – Lippenubungen fur tuba, Mvg Stefan Reischl;
V.Hoza – 100 etiud na tubę, Supraphon;
A.Lebedev – Szkoła gry na tubie cz 1 i 2, Muzyka Moskwa;
M.Bordogni – Bel Canto Studies, R.King;
J.B.Arban – Complete Method for Tuba,Encore;

3. Utwory solowe

E.DeLameter – Rocked In The Cradle Of Deep, Rubank;
A.Beaucamp – Cortege, A.Leduc
H.L.Walters – Forthy Fathoms, Rubank;
J.S.Bach – Suity wiolonczelowe w opracowaniu na tubę A.Torchinsky, G Schirmer;
R.Dowling – His Majesty The Tuba, Belwin;
D.Meschke – Musizierbuch fur Basstuba, PVM;
zbiór – Solos for Tuba Player

inne o podobnym stopniu trudności

4. Utwory kameralne

duety ze szkół na tubę

Minimum wymagań programowych

- gamy i pasaże majorowe i minorowe do 4 znaków przykluczowych w kluczu basowym, w obrębie jednej oktawy, w tempie umiarkowanie wolnym, w prostych rodzajach metrum i układach rytmicznych;
- 15 etiud- ćwiczeń o różnych problemach technicznych;
- 4 drobne utwory /w tym 2 z fortepianem/;
- 2 duety;
- artykulacja non legato, legato;
- dynamika mezzo forte, piano;

Program egzaminu

Na przesłuchaniu semestralnym uczeń zobowiązany jest wykonać:

- -gamę durową i mollową –tak jak w materiale;
- -dwa ćwiczenia /etiudy/ o zróżnicowanej problematyce technicznej;
- utwór solowy;

Zarówno gamy jak i utwór wykonywane są z pamięci.

Przesłuchanie techniczne (II semestr):

2 etiudy i gama tak jak w materiale nauczania; gama losowana

Na egzaminie przejściowym :

- gamę z pasażami;
- dwa utwory o zróżnicowanym charakterze /jeden z pamięci/.

ocena celująca

1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.

4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra
1. Bezbłędne odczytanie tekstu.
2. Precyzja rytmiczna, utrzymanie tempa właściwego.
3. Bezbłędne opanowanie pamięciowe.
4. Przestrzeganie zróżnicowań dynamicznych.
5. Krótki czas realizacji programu.
6. Opanowanie skali instrumentu uzależnionej od możliwości technicznych ucznia.

ocena dobra
1. Drobne błędy w tekście, potknięcia pamięciowe.
2. Lekkie błędy w aparacie gry.
3. Nie zawsze systematyczna praca.

ocena dostateczna
1. Intonacje niedokładne, kiksy.
2. Granie siłowe, dźwięk niełady, powierzchowny.
3. Słabe opanowanie pamięciowe.
4. Tekst z błędami.
5. Długi czas realizacji programu.
6. Kłopoty ze skalą.

ocena dopuszczająca
1. Aparat gry nieprawidłowy.
2. Brak właściwego tempa, gra nierytmiczna.
3. Odczytanie tekstu z błędami.
4. Brak zróżnicowania dynamicznego.
5. Gra chaotyczna, kiksy, brak wrażliwości na dźwięk.
6. Mały stopień trudności utworu.

ocena niedostateczna
Wszystkie uwagi jak przy ocenie dopuszczającej; ponadto:
- praca niesystematyczna, brak zainteresowania instrumentem
- brak postępów w nauce
- nie rokuje nadziei na dalszą naukę.

Klasa czwarta

1. Gamy i pasaże

Gamy, pasaże majorowe do trzech znaków przykluczowych, w obrębie jednej oktawy, całymi nutami, półnutami i ćwierćnutami, *legato, staccato (tenuto), mezzoforte*, w tempie umiarkowanym; gamy majorowe w pochodach tercjowych, kwartowych – z pamięci,

2. Szkoły i etiudy

V.Hoza – Szkoła na tubę, Supraphon;
J.Pniak – Szkoła na tubę, A.M. Łódź;
S.Vasiliev – 24 melodious etudes for tuba, R.King;
D.Uber – Concert Etudes for tuba, R.King;
W.Wltschek – Lippenubungen fur tuba, Mvg Stefan Reischl;
V.Hoza – 100 etiud na tubę, Supraphon;
A.Lebedev – Szkoła gry na tubie cz 1 i 2, Muzyka Moskwa;
M.Bordogni – Bel Canto Studies, R.King;
J.B.Arban – Complete Method for Tuba,Encore;

3. Utwory solowe

E.DeLameter – Rocked In The Cradle Of Deep, Rubank;
A.Beaucamp – Cortege, A.Leduc
H.L.Walters – Forthy Fathoms, Rubank;
J.S.Bach – Suity wiolonczelowe w opracowaniu na tubę A.Torchinsky, G Schirmer;
R.Dowling – His Majesty The Tuba, Belwin;
D.Meschke – Musizierbuch fur Basstuba, PVM;
zbiór – Solos for Tuba Player

inne o podobnym stopniu trudności

4. Utwory kameralne

duety ze szkół na tubę

Minimum wymagań programowych

- gamy i pasaże majorowe i minorowe do 5 znaków przykluczowych w kluczu basowym, w obrębie jednej oktawy, w tempie umiarkowanie wolnym, w prostych rodzajach metrum i układach rytmicznych;
- 15 etiud- ćwiczeń o różnych problemach technicznych;
- 4 drobne utwory /w tym 2 z fortepianem/;
- 2 duety;
- artykulacja non legato, legato, staccato;
- dynamika mezzo forte, piano;

Program egzaminu

Na przesłuchaniu semestralnym uczeń zobowiązany jest wykonać:

-gamę durową i mollową –tak jak w materiale nauczania oraz jedną gamę wylosowaną;
-dwa ćwiczenia /etiudy/ o zróżnicowanej problematyce technicznej;
- utwór solowy;

Zarówno gamy jak i utwór wykonywane są z pamięci.

Przesłuchanie techniczne (II semestr):

2 etiudy przygotowane z nauczycielem 1 etiuda przygotowana samodzielnie i 2 gamy (durowa i molowa) tak jak w materiale nauczania; gama losowana

Na egzaminie końcoworocznym :

- gamę z pasażami;
- dwa utwory o zróżnicowanym charakterze /jeden z pamięci/.

ocena celująca

1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.

4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra

1. Dobry aparat gry
2. Opanowanie skali do g2, poszerzenie w górę i w dół.
3. Wrażliwość na dźwięk i jago jakość.
4. Precyzja melodyczna i rytmiczne właściwe tempa.
5. Odczytanie bezbłędnie tekstu.
6. Bezbłędne opanowanie pamięciowe utworu.
7. Różnorodność artykulacji.
8. Duży wkład osobisty ucznia w przygotowanie.
9. Opanowanie estradowe.
10. Prawidłowa interpunkcja.

ocena dobra

1. Drobne błędy w tekście, luki pamięciowe.
2. Prawidłowy, lecz nie zawsze swobodny aparat gry.
3. Potknięcia pamięciowe
4. Praca nie zawsze systematyczna.

ocena dostateczna

1. Pomyłki w tekście, potknięcia rytmiczne, luki pamięciowe.
2. Niepewne wydobycie dźwięku.
3. Brak systematycznej pracy.
4. Długi czas realizacji programu..

ocena dopuszczająca

1. Aparat gry wadliwy, rozpoczęcie dźwięku niezdecydowane, kiksy.
2. Niedokładna intonacja.
3. Niezgodność tekstu.
4. Gra chaotyczna.
5. Luki pamięciowe.
6. Niesystematyczna praca domowa.
7. Brak kondycji.
8. Gra nierytmiczna.

ocena niedostateczna

1. Nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.
2. Niesystematyczna praca.
3. Brak zainteresowania instrumentem.
4. Nie rokuje nadziei na dalszy rozwój.

Klasa piąta

1. Gamy i pasaże

Gamy, pasaże ósemkami i szesnastkami, *legato, staccato (tenuto), mezzoforte, forte*, w tempie umiarkowanym i szybkim; gamy majorowe i minorowe w pochodach tercjowych, kwartowych progresje – z pamięci,

2. Szkoły i etiudy

V.Hoza – Szkoła na tubę, Supraphon;
S.Vasiliev – 24 melodious etudes for tuba, R.King;
D.Uber – Concert Etudes for tuba, R.King;
W.Wltschek – Lippenubungen fur tuba, Mvg Stefan Reischl;
V.Hoza – 100 etiud na tubę, Supraphon;
M.Bordogni – Bel Canto Studies, R.King;
J.B.Arban – Complete Method for Tuba,Encore;
C.Kopprasch – Etiudy, Hofmeister;

3. Utwory solowe

J.E.Barat – Reminescences de Navarre, A.Leduc;
J.Casterede – Sonatina, A.Leduc
J.Fotek – Sonata Romantica, Agencja Autorska;
C.Grudziński – Contraste, Agencja Autorska;
M.Gawiński – Temat z wariacjami Chopin,
J.S.Bach – Suity wiolonczelowe w opracowaniu na tubę A.Torchinsky, G Schirmer;
E.Gregson – Tuba Concerto, Novello;
M.Ptaszyńska – Dwie Poezje, PWM;
D.Meschke – Musizierbuch fur Basstuba, PVM;
W.Sear – Sonatina, Cor Publishing;
R.Vaughan-Williams – Concerto for Bass Tuba, Oxford:
A.Lebedev – Allegro Koncertowe, GMI Moskwa;
Zbiór utworów na tubę i fortepian – Leclerc, Bozza, Bernstein – Muzyka Moskwa;

inne o podobnym stopniu trudności

4. Utwory kameralne

duety ze szkół na tubę

Minimum wymagań programowych

- gamy i pasaże majorowe i minorowe do 6 znaków przykluczowych w kluczu basowym, w obrębie dwóch oktaw, w tempie umiarkowanie żywym, w różnych rodzajach metrum i układach rytmicznych;
- 15 etiud- ćwiczeń o różnych problemach technicznych;
- 4 utwory z tow. fortepianu;
- 3 duety;
- 4 studia orkiestrowe
- artykulacja non legato, legato, staccato;
- dynamika piano, mezzo forte, forte;

Program egzaminu

Na przesłuchaniu semestralnym uczeń zobowiązany jest wykonać:

-gamę durową i mollową –tak jak w materiale nauczania oraz jedną gamę wylosowaną;
-dwa ćwiczenia /etiudy/ o zróżnicowanej problematyce technicznej;
- utwór solowy z towarzyszeniem fortepianu;

Zarówno gamy jak i utwór wykonywane są z pamięci.

Przesłuchanie techniczne (II semestr):

2 etiudy przygotowane z nauczycielem 2 etiudy przygotowane samodzielnie i 2 gamy (durowa i molowa) tak jak w materiale nauczania; gama losowana

Na egzaminie końcoworocznym :

- gamę z pasażami;
- dwa utwory o zróżnicowanym charakterze /jeden z pamięci/.

ocena celująca
1. Uczeń spełnia wszystkie warunki oceny bardzo dobrej.
2. Wyróżnia się artystycznie. Bierze udział w konkursach i przesłuchaniach.
3. Realizuje program wyższych klas i to w krótkim okresie.
4. Udział w koncertach, przesłuchaniach i popisach.

ocena bardzo dobra
1. Dobry aparat gry
2. Opanowanie skali do g2, poszerzenie w górę i w dół.
3. Wrażliwość na dźwięk i jago jakość.
4. Precyzja melodyczna i rytmiczne właściwe tempa.
5. Odczytanie bezbłędnie tekstu.
6. Bezbłędne opanowanie pamięciowe utworu.
7. Różnorodność artykulacji.
8. Duży wkład osobisty ucznia w przygotowanie.
9. Opanowanie estradowe.
10. Prawidłowa interpunkcja.

ocena dobra
1. Drobne błędy w tekście, luki pamięciowe.
2. Prawidłowy, lecz nie zawsze swobodny aparat gry.
3. Potknięcia pamięciowe
4. Praca nie zawsze systematyczna.

ocena dostateczna
1. Pomyłki w tekście, potknięcia rytmiczne, luki pamięciowe.
2. Niepewne wydobycie dźwięku.
3. Brak systematycznej pracy.
4. Długi czas realizacji programu..

ocena dopuszczająca
1. Aparat gry wadliwy, rozpoczęcie dźwięku niezdecydowane, kiksy.
2. Niedokładna intonacja.
3. Niezgodność tekstu.
4. Gra chaotyczna.
5. Luki pamięciowe.
6. Niesystematyczna praca domowa.
7. Brak kondycji.
8. Gra nierytmiczna.

ocena niedostateczna
1. Nie spełnia wymagań na ocenę dopuszczającą.
2. Niesystematyczna praca.
3. Brak zainteresowania instrumentem.
4. Nie rokuje nadziei na dalszy rozwój.

Klasa szósta

1. Gamy i pasaże

Gamy, pasaże majorowe ósemkami i szesnastkami, *legato, staccato (tenuto), mezzoforte, forte*, w tempie umiarkowanym i szybkim; gamy majorowe i minorowe w pochodach tercjowych, progresje – z pamięci,

2. Szkoły i etiudy

V.Hoza – Szkoła na tubę, Supraphon;
S.Vasiliev – 24 melodious etudes for tuba, R.King;
D.Uber – Concert Etudes for tuba, R.King;
W.Wltschek – Lippenubungen fur tuba, Mvg Stefan Reischl;
V.Hoza – 100 etiud na tubę, Supraphon;
M.Bordogni – Bel Canto Studies, R.King;
J.B.Arban – Complete Method for Tuba,Encore;
C.Kopprasch – Etiudy, Hofmeister;

3. Utwory solowe

J.E.Barat – Reminescences de Navarre, A.Leduc;
J.Casterede – Sonatina, A.Leduc
J.Fotek – Sonata Romantica, Agencja Autorska;
C.Grudziński – Contraste, Agencja Autorska;
P.Hindemith – Sonata, B.Schott;
A.Krzanowski – Sonata, PWM
J.S.Bach – Suity wiolonczelowe w opracowaniu na tubę A.Torchinsky, G Schirmer;
E.Gregson – Tuba Concerto, Novello;
W.Sear – Sonatina, Cor Publishing;
R.Vaughan-Williams – Concerto for Bass Tuba, Oxford:
A.Lebedev – Allegro Koncertowe, GMI Moskwa;
A.Lebedev –Koncert na Tubę, Moskwa;
A.Lebedev –Koncert nr 2 na Tubę, Moskwa;
Zbiór utworów na tubę i fortepian – Leclerc, Bozza, Bernstein – Muzyka Moskwa;

inne o podobnym stopniu trudności

4. Utwory kameralne

duety ze szkół na tubę

Minimum wymagań programowych

- gamy i pasaże majorowe i minorowe w obrębie dwóch oktaw, w tempie umiarkowanie żywym, w różnych rodzajach metrum i układach rytmicznych;
- 15 etiud- ćwiczeń o różnych problemach technicznych;
- 4 utwory z tow. fortepianu;
- 3 duety;
- 4 studia orkiestrowe
- artykulacja non legato, legato, marcato, staccato;
- dynamika piano, mezzo forte, forte;

Program egzaminu dyplomowego

Na recitalu dyplomowym uczeń zobowiązany jest wykonać co najmniej 3 utwory, w tym:

conajmniej jedną dużą formę – sonata, koncert, suita,
jeden utwór dowolny przygotowany samodzielnie
jeden z utworów może powtórzyć z zakresu repertuaru klas IV-VI